

# Kəmalə Abiyevanın "Tapmaca"sı



oxucu dumandan, qaranlıqdan uzaq polifonik hissələri, mikroskopik, incə məqamların nə qədər fəlsəfi mənə daşdığına fərqi var.

**Hər kəsin içində öz Fəxri Xiyabını var,  
Ölən ən gözəl duyğuları orda basdırar.**

Və yaxud,

**Bir vaxt saçlarımdan bir tel qopardım  
sənə verdim.  
Gözlədim...  
Yandırmadın...**

Bu xırda parçalarda nə qədər hikmət var! Burda emosionallığı doğuran tək hissə deyil, ağıl, əqli hərəkətə gətirən, folklardan süzülən, incələnən sözdür. İntellektual söz!

Kəmalə xanımın şeirlərinin bədii xüsusiyyətlərini təhlil etmək, onun poetik dünyasına səyahət etməklə daha inco, daha kövrək çalarları tapıb aşkara çıxarmaq bizim ədəbi tənqidlə məşğul olan qələm sahiblərimizin işidir. Lakin mən onu uşaqlıq və yeniyetməlik çağlarından tanıdığım

üçün, hələ o zamanlar onun qeyri-adi filosofanə fikir və düşüncələrinə bələd olduğum üçün deyə bilərəm ki, bu gün Kəmalə xanım poeziyamızın, ədəbiyyatımızın layiqli, təcrübəli, klassik ürfani şeir formasına yaxşı bələd olan məfkurə adamı kimi yetişmişdir. Kəmalənin şeirlərində diqqət çəkən bir cəhət də qeyd etmək istəyirəm: klassik mövzulara orijinal yanaşmaq. Ana, övlad, insan, dost, sevgi, həyat, ölüm, tənhalıq, ayrılıq, vətən, təbiət... Bu mövzulara müraciət edərkən şeir təkrarçılıq etmir, özündən əvvəlki sənət adamlarını təqlid etmir, fərqli olaraq tamam yeni, orijinal söz deyir. Onun ana və sevgi haqqında şeirləri köhnə lirika təsiri bağışlamır, əksinə, bu şeirlərdə təzə duyğu, təzə fikir var. Şeirlərin formasından asılı olmayaraq (istər heca vəznində, istərsə də sərbəst formada olsun!) hər birinin öz axıcılığı, musiqisi var. Sənətkarlıq baxımından yanaşsaq, deyə bilərəm ki, bu şeirlər həm də ana dilimizin qüdrətini ifadə edir, onu zənginləşdirir. Bu da şairin ədəbiyyat qarşısında ən böyük xidməti sayıla bilər. "Anama" adlı şeirə diqqət edək:

**Bu necə nəfəsi  
hər kədəri,  
Bu necə səsi, həmişə oxşayıb seve bilir.  
Bu necə baxışdı hayanda olsam  
arxamca boylanır.  
Bu necə gülüşdü  
Ömrümü, günümü nura boyayır.  
Bu necə istəkdə hey başıma dolanır.  
Bu necə ürəkdə  
gecə də, gündüz də yanır...**

və yaxud:

**Mənə nağıl danış, nağıl ay ana,  
Bənzət dünyamızı nağıllara sən.**

**Mənə nağıl danış, ay nağıl anam,  
Bir az nağıllanım, ağıllanım mən.**

Kəmalə xanımın Nazim Hikmətə, Vaqif Səmədoğluna, Ramiz Rövşənə, Vaqif İbrahimə ithaf şeirləri də orijinaldır, onun fərdi üslubu görünür; o, öz fikir və düşüncələriylə şeirlərinə heç bir rəng-filan qatmadan lakonik, ifadəli və aforistik forma verir. Onun lirik qəhrəmanının əhval-ruhiyyəsini oxucu dərhal tuta bilir, ya da elə həmin ovqatla uzun müddət yaşamaq istəyir. Bu şeirlər parlıtdan, lazımsız təhkiyə, əlvan metaforlardan uzaqdır. Kəmalə heç vaxt (bunu onun əvvəlki kitablarında da görmək mümkündür!) qafiyə, ya da heca vəzninin girovuna düşmür, oxucunu karıxdırmır, poetik "tapmaca"lar söyləmir oxucuya; əksinə, o, klassik yolla sadə fəlsəfi mətləbləri anladır, lirik yaşantılarını bölüşür. Bəlkə elə buna görə də onun lirik qəhrəmanının ağıri və itkiləri, bütün yaşantıları anlaşılacaq qarşılır, müasir insanı ümidə, gələcəyə, ruhən azad olmağa səsləyir.

İndi dünyada elə bir qarışıq zaman yetişib ki, şairlərin, yazıçıların, söz, sənət adamlarının vəzifəsi də mürəkkəbləşib: kitab yazıb araya gətirmək, onu reallaşdırmaq, oxucu və müəllif münasibətlerini yoluna qoymaq kimi problemlər mövcuddur. Bu mənada şairdən, yazıçıdan, poetik istedaddan tələb olunan ən mühüm keyfiyyətlərdən biri ictimai tərəqqi naminə yaratdığı dərin məzmunlu bədii-fəlsəfi sənət əsərləriylə insanın daxili dünyasına baş vura bilmək qabiliyyətidir. Kəmalə xanımın bu keyfiyyətini nəzərə alsaq, əminliklə demək olar ki, onun insan duyğularının bütün təbii spektrlərini əhatə edən bu kitabının ədəbi taleyi də uğurlu olacaq, oxucular kimi bəstəkarlarımız da ondan yararlanıla biləclər.

**Kamran Nəzirli,  
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru**

